

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. การพัฒนาแนวทาง
 - 1.1 ความหมายการพัฒนา
 - 1.2 ความหมายแนวทาง
2. แนวทางการวางแผน
 - 2.1 ความหมายการวางแผน
 - 2.2 ขั้นตอนการวางแผน
 - 2.3 ประเภทการวางแผน
3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 3.1 ความหมายการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 3.2 ความสำคัญการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 3.3 ความหมายการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 3.4 ความสำคัญของการลงทุนเพื่อการศึกษา
4. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. สรุปแนวคิดแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

1. การพัฒนาแนวทาง

1.1 ความหมายการพัฒนา

วิจัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542 : 86) ได้ให้ความหมายการพัฒนาไว้ 2 ลักษณะคือ 1) การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น 2) การทำให้เกิดขึ้น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550 : ออนไลน์) ระบุว่า การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ

กิติมา ปรีดีดิถ (2539 : 118) ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ให้กับบุคคลในองค์กร ตลอดจนพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี

กู๊ด (Good. 1973 : 17) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ทางการศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านความสามารถนั้น ๆ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำด้วยตัวเองหรือผู้อื่นจัดให้

จากความหมายของการพัฒนาสรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง การทำให้ดีขึ้นสมบูรณ์ขึ้น มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆ มีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน

1.2 ความหมายแนวทาง

แนวทาง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า แนวทาง หมายถึง การปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542 : 456) จากความหมายของการพัฒนาแนวทาง สรุปได้ว่า แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ มีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน

2. แนวทางการวางแผน

2.1 ความหมายการวางแผน

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2542 : 93) ได้ให้ความหมายการวางแผนไว้ว่าเป็นการออกแบบอนาคตที่พึงปรารถนา ตลอดจนกำหนดทิศทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้อนาคตนั้นมา

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อสภาพในอนาคตที่เราต้องการนั้นเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจ ที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันหลาย ๆ ด้านเป็นชุดหรือเป็นระบบหนึ่งของการตัดสินใจ

จากความหมายดังกล่าว การวางแผน หมายถึง เป็นการออกแบบอนาคตที่พึงปรารถนา ตลอดจนกำหนดทิศทางที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการวางแผนในสถานศึกษาหมายถึง การกำหนดทิศทางที่มีประสิทธิภาพในอนาคตและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

2.2 ขั้นตอนการวางแผน

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2542 : 39-61) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงลำดับขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การมีความคิดที่จะมีโครงการเรื่อยไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นโครงการ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก ได้แก่ การวางแผนโครงการ ซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์และจัดเตรียมโครงการ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะดำเนินงานตามโครงการนั้นหรือไม่

ขั้นตอนที่สอง ได้แก่ การปฏิบัติและดำเนินงานตามโครงการ ภาระหน้าที่ส่วนใหญ่ของขั้นตอนนี้จะได้แก่ การนำโครงการที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้วมาปฏิบัติและดำเนินการจริงและรวมตลอดถึงการแจกจ่ายผลผลิตและบริการของโครงการ ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เมื่อขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติและดำเนินการจริงจึงย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายประเภทการลงทุน เช่น ค่าก่อสร้าง ค่าซื้อเครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์การผลิตและค่าติดตั้ง ค่าใช้จ่ายบำรุงรักษา และค่าใช้จ่ายประเภททดแทน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ขั้นตอนนี้จะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ตอบแทนด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจจะปรากฏในรูปของการเพิ่มผลผลิตและรายได้ การปรับปรุงคุณภาพ การลดค่าใช้จ่าย การลดการสูญเสีย การประหยัดเวลา และการลดอุบัติเหตุ เป็นต้น

ขั้นตอนที่สาม ได้แก่ การติดตามและประเมินผลโครงการเมื่อโครงการได้ดำเนินการตลอดช่วงอายุของโครงการแล้ว ทั้งนี้เพื่อประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

โรเบิร์ต เอ็ม, ฟุลเมอร์ ได้แบ่งขั้นตอนของวงจรการวางแผนโครงการออกเป็น 12 ขั้นตอน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำให้เห็นวงจรการวางแผนและบริหารโครงการ แล้วเรียงลำดับขั้นตอนดังกล่าวว่า “วงจรการวางแผนและการจัดการโครงการ” ซึ่งขั้นตอนของวงจรการวางแผนโครงการ ดังกล่าว จะมีดังนี้

1. การกำหนดและนิยามโครงการ
2. การร่างโครงการ การตระเตรียม และการวิเคราะห์ความเป็นไปได้
3. การออกแบบโครงการ
4. การประเมินโครงการ
5. การคัดเลือกโครงการ การเจรจาต่อรอง และการอนุมัติโครงการ
6. การจัดกิจกรรมและหน่วยงานโครงการ
7. การนำโครงการไปปฏิบัติและการดำเนินงาน
8. การนิเทศ การติดตาม และควบคุมโครงการ
9. การสิ้นสุดโครงการ
10. การโอนงานมาสู่การบริหารตามปกติ
11. การประเมินผลโครงการ
12. การวิเคราะห์การติดตามและการดำเนินการ

วงจรการวางแผนโครงการของ Goodman and Love

กูดแมน แอนด์ เลิฟ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาพรวมของการวางแผนและการจัดโครงการแบบบูรณาการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. 2542 : 46)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน การประเมิน และการออกแบบโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือก การอนุมัติ และการจัดกิจกรรมโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ การควบคุม และการส่งมอบงาน

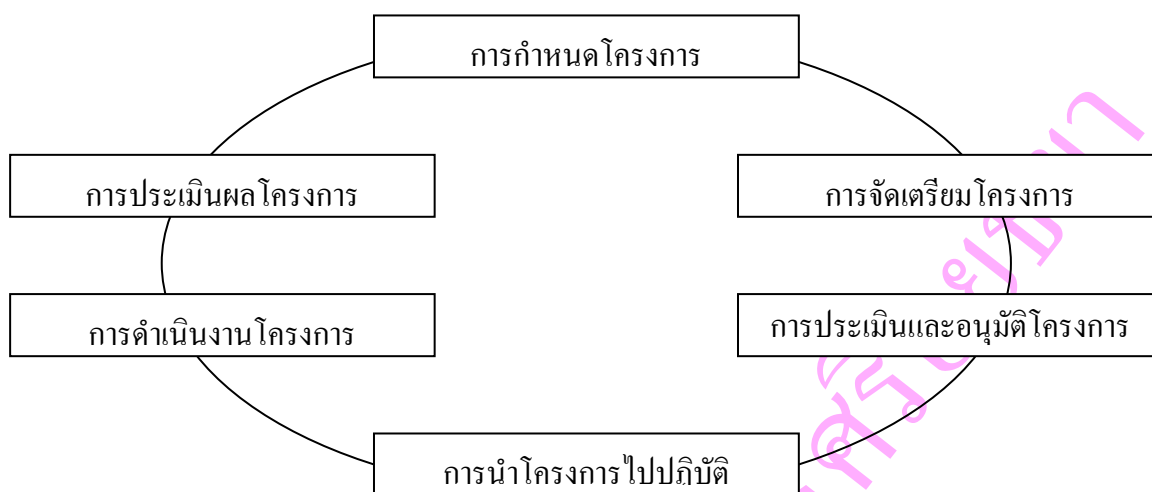
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข

ภายใต้ขั้นตอนที่ 4 ดังกล่าว ในแต่ละขั้นตอนยังประกอบไปด้วยภารกิจที่ต้องปฏิบัติรวมทั้งสิ้น 10 ขั้นตอน (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. 2542 : 46-47)

1. การกำหนดและการร่างโครงการ
2. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และการประเมินโครงการ
3. การออกแบบโครงการ
4. การคัดเลือกและการอนุมัติโครงการ
5. การจัดกิจกรรมโครงการ
6. การนำโครงการไปปฏิบัติ
7. การนิเทศและการควบคุม
8. การเสร็จสิ้นโครงการและการส่งมอบงาน
9. การประเมินผลและการติดตาม
10. การปรับปรุงแก้ไขนโยบายและการวางแผน

โดยทั่วไปแบ่งขั้นตอนของวงจรการวางแผนโครงการออกเป็น 6 ขั้นตอน (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. 2542 : 47-48) ดังแสดงภาพประกอบ 2

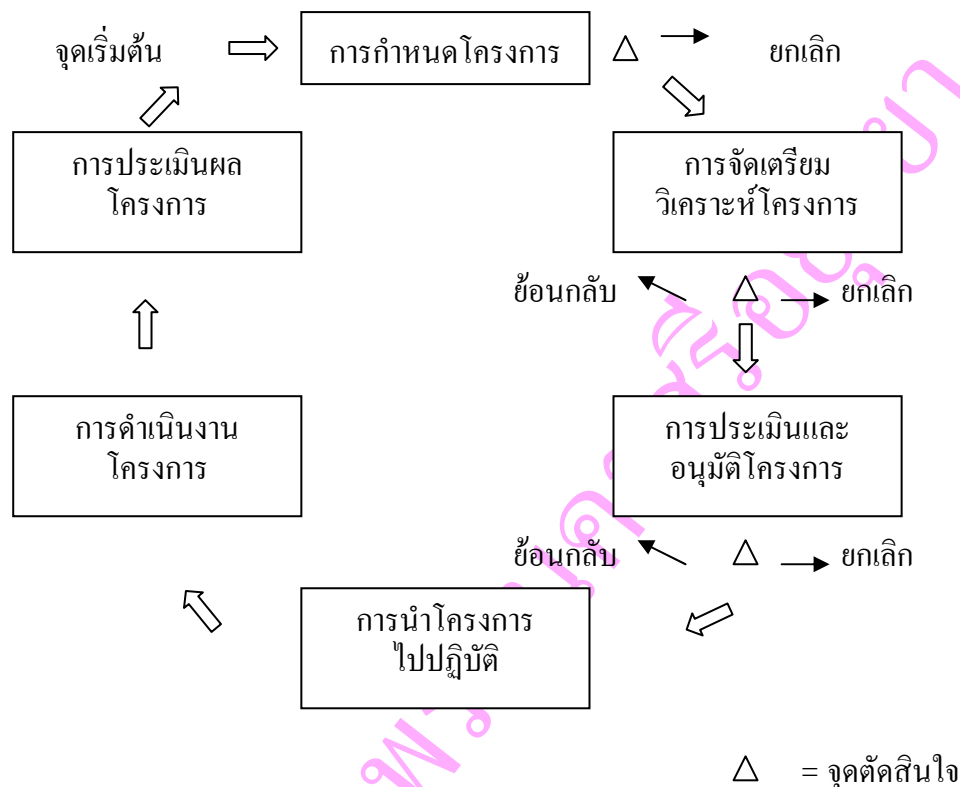
1. การกำหนดโครงการ
2. การจัดเตรียมโครงการ
3. การประเมินและอนุมัติโครงการ
4. การนำโครงการไปปฏิบัติ
5. การดำเนินงานโครงการ
6. การประเมินผลโครงการ

ภาพประกอบ 2 วงจรการวางแผนโครงการโดยทั่วไป

ขั้นตอนของวงจรการวางแผนโครงการนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นลำดับขั้นตอนอย่างมีเหตุผลก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติอาจเกิดความซ้ำซ้อนขึ้นได้ โดยเฉพาะขั้นตอนการประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของวงจรการวางแผนโครงการอาจเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงการปฏิบัติตามโครงการ และการดำเนินงานโครงการก็ได้

นอกจากนั้นวงจรการวางแผนโครงการยังมีลักษณะเป็นแบบ “ย้อนกลับ” กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินงานไปตามลำดับของแต่ละขั้นตอนแล้ว ผลของการศึกษาหรือการดำเนินงานในขั้นตอนต่อมาสามารถนำกลับไปปรับปรุงแก้ไขหรือใช้ประโยชน์ในขั้นตอนก่อนหน้าได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภายใต้วงจรการวางแผนโครงการหนึ่ง ๆ จะประกอบไปด้วยชุดของการตัดสินใจ แต่ละขั้นตอนจึงแยกออกจากกันได้ด้วยจุดการตัดสินใจ และแต่ละจุดของการตัดสินใจนี้ก็สามารถตัดสินใจเลือกโครงการได้ หรือตัดสินใจให้มีการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปได้ หรือตัดสินใจให้นำผลของการศึกษา ย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขการศึกษาก่อนหน้าขั้นตอนนี้ได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 3 ที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการรวบรวมข้อมูลได้มากขึ้นไปตามลำดับขั้นตอนของโครงการแล้ว ก็จะนำไปสู่การปรับโครงการ รวมทั้งการปรับค่าใช้จ่าย กำหนดการดำเนินงาน และอื่นๆ ได้ ภายใต้อะบวนการตัดสินใจดังกล่าว จึงมีจุดการตัดสินใจหลายจุดที่นำไปสู่การประเมินและอนุมัติโครงการในขั้นสุดท้าย จุดการตัดสินใจดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภายในขั้นตอนและระหว่างขั้นตอน (ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ, 2542 : 60) ดังภาพประกอบ 3 วงจรการวางแผนแบบย้อนกลับ

ภาพประกอบ 3 วงจรการวางแผนแบบย้อนกลับ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541 : 162-163) ได้อธิบายถึงขั้นตอนหรือกระบวนการวางแผนไว้ 12 ขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกวัตถุประสงค์ เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายและจุดสุดท้ายของการวางแผน ถ้าไม่มีเป้าหมายปลายทางที่ชัดเจน การที่จะติดต่อไปถึงการกระทำและวิธีการกระทำก็จะสร้างความหวัหวัให้ผู้เกี่ยวข้องไม่น้อย
2. บอกกล่าววัตถุประสงค์ให้ผู้อื่นทราบ คนทำงานร่วมกันจะต้องทราบวัตถุประสงค์ทุกระดับขององค์การ ตั้งแต่ระดับสูงลงไปจนถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละคน
3. การกำหนดข้อสันนิษฐาน หมายถึงการประเมินอนาคตหรือการพยากรณ์
4. สสำรวจทรัพยากรเป็นการสำรวจเพื่อให้แน่ใจว่า การทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์นั้นมีความเป็นไปได้ กล่าวคือ มีคน เงิน สิ่งอำนวยความสะดวก เวลา และปัจจัยอื่น ๆ
5. กำหนดนโยบาย เพื่อยึดเป็นแนวทางในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจที่เหมาะสม
6. ระบุทางเลือก เพื่อตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

7. เปรียบเทียบทางเลือก เป็นการประเมินทางเลือกทั้งหลายที่มีอยู่ ที่มีความเป็นไปได้ หรือเพื่อดูว่าจะทำได้หรือไม่ และดูผลที่เกิดขึ้นว่ามีอะไรบ้างถ้าเลือกทางนั้น

8. เลือกแนวทางของการกระทำ เพื่อประเมินทางเลือกและเปรียบเทียบทางเลือกแล้ว ต้องตัดสินใจเอาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ไม่ควรลังเล

9. สร้างแนวทางปฏิบัติและกฎเกณฑ์ จัดทำเป็นกรอบแนวทางอย่างละเอียดและบอก เป็นลำดับที่ละชั้นไปจนจบกระบวนการ

10. กำหนดงบประมาณ ทรัพยากรทุกอย่างสามารถระบุเป็นงบประมาณได้และถือว่าเป็นแผนทางการเงินด้วย

11. กำหนดตารางเวลา มีการกำหนดตารางเวลาโดยมีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุด

12. ตัดสินใจในเรื่องมาตรฐาน มาตรฐานมีไว้เพื่อวัดการปฏิบัติงานตามแผนเมื่อมีแผน สิ่งตามมาก็คือการควบคุมให้ทำตามแผน และมีการประเมินผลซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการวางแผน

ขั้นตอนการวางแผนแบบเบรอตัน (อนันต์ เกตุวงศ์. 2541 : 165)

1. กำหนดความต้องการว่าจะมีแผนหรือไม่
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. เตรียมหัวข้อกว้างๆ
4. การขออนุมัติข้อเสนอของแผน
5. การกำหนดตัวบุคคลผู้วางแผน
6. การกำหนดหัวข้ออย่างแน่นอนของแผน
7. การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. การหาข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็น
9. การประเมินข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็น
10. การสรุปและเตรียมแผนชั่วคราว
11. รวมแผนชั่วคราว
12. เตรียมแผนขั้นสุดท้าย
13. ทดสอบและปรับปรุงแผน
14. การขออนุมัติ

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 118-119) ได้ให้ความหมายในลักษณะเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนแรก คือ การกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) ของการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือ
องค์การเอกชน ผู้กำหนดเป้าประสงค์คือ คณะกรรมการบริหารระดับสูงเป้าประสงค์นี้อาจเป็นผลมา

จากอิทธิพลของลูกจ้างหรือพนักงานในโรงเรียน ถ้าในองค์กรของรัฐผู้กำหนดเป้าประสงค์ คือ คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

ขั้นตอนที่สอง คือ การค้นหาโอกาสและพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรค ขั้นตอนนี้ผู้วางแผนต้องรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แล้วรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นเหล่านั้นเข้าด้วยกันให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อเป็นข้อมูลที่จะเกิดความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ก็จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ไปด้วยดี

ขั้นตอนที่สาม คือ การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ทางเลือกยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานจะถูกสร้างขึ้น ข้อดีและจุดอ่อนของแผนจะต้องได้รับการระบุและพิจารณาอย่างรอบคอบ หากขั้นตอนที่หนึ่งและที่สองได้จัดเตรียมไว้อย่างดีแล้ว ขั้นตอนที่สามก็จะแจ่มชัดดำเนินไปด้วยดี

ขั้นตอนที่สี่ คือ การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดวัตถุประสงค์ขั้นตอนนี้เปรียบเสมือนว่าจะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างไรคำตอบก็คือ จะต้องมีความเฉพาะเจาะจงงานกันทำตามหน้าที่และความชำนาญเฉพาะและการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ขั้นตอนนี้ทุกคนทราบว่าจะดำเนินงานอย่างไร และเขาจะได้อะไรหลังจากแผนงานเสร็จแล้ว

ขั้นตอนที่ห้า คือ เป็นขั้นสุดท้ายเป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติแผนนั้น หากผลที่เกิดขึ้นไม่น่าพอใจก็ต้องตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ และจะต้องแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

พอสรุปได้ว่า ขั้นตอนการวางแผนเป็นภาพรวมเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการ โครงการอย่างเป็นระบบ โดยเป็นเครื่องมือด้านการบริหารที่มีประโยชน์สามารถใช้ได้กับทุกโครงการไม่ว่าจะเป็นโครงการของรัฐหรือเอกชน ดังนั้นขั้นตอนการวางแผนภายในสถานศึกษาควรจะหมายถึงขั้นตอนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่การกำหนดเป้าประสงค์/พิจารณาถึงปัญหาอุปสรรค/แปลโอกาสให้เป็นแนวทางปฏิบัติ/ เลือกแนวทางที่ดีที่สุด/ตรวจสอบและประเมินผลงาน

2.3 ประเภทการวางแผน

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 213-215) ได้ให้ความหมายไว้ 2 ลักษณะ

1. ประเภทของแผนตามลักษณะการใช้มี 2 ประเภท คือ แผนที่ใช้ครั้งเดียวกับแผนที่ใช้ประจำหรือแผนที่ใช้อย่างต่อเนื่อง

1.1 แผนที่ใช้ครั้งเดียว ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติเฉพาะงานเมื่องานเสร็จแล้วก็ถูกยกเลิกไปหรืออาจเรียกได้ว่า “แผนชั่วคราว”

1.2 แผนที่ใช้อย่างต่อเนื่อง ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นประจำระยะเวลายาวนาน แม้จะมีผลกระทบที่ไม่เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง แต่จะปรับปรุงรายละเอียดให้ดำเนินการต่อไปหรืออาจเรียกได้ว่า “แผนถาวร”

2. ประเภทของแผนตามลักษณะที่ใช้ เป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับอนาคตและอนาคตจะวัดด้วยเวลา จำแนกได้ 3 ประเภท คือ แผนระยะสั้น แผนระยะปานกลาง แผนระยะยาว

2.1 แผนระยะสั้น เป็นแผนที่ใช้เวลาจำกัด อาจเป็นสัปดาห์หรือเดือนเท่านั้น

2.2 แผนระยะปานกลาง แผนนี้ใช้เวลาไม่เกิน 2 ปี เพื่อสามารถประเมินผลได้

2.3 แผนระยะยาว แผนนี้จะใช้เวลาไม่เกิน 5 ปี ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. ประเภทของแผนจำแนกตามระดับองค์กร เป็นแผนที่ระดับองค์การเป็นผู้กำหนด ได้แก่ แผนระดับชาติ แผนระดับภูมิภาค แผนระดับท้องถิ่น และแผนระดับโรงเรียนหรือหน่วยงาน

4. ประเภทของแผนจำแนกตามลักษณะกิจกรรม เช่น แผนการพัฒนาชนบท แผนป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

5. ประเภทของแผนที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น เป็นแผนที่มิได้เป็นไปตามคุณลักษณะที่กล่าวมาแล้ว เช่น แผนเร่งด่วน แผนชี้แนะ แผนป้องกัน และแผนแก้ไขความบกพร่อง เป็นต้น

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2540 : 11-12) ได้แบ่งการวางแผนไว้ 4 แบบ คือ

แบบ ก วางแผนอนาคตมุ่งหมายในสิ่งที่ยังไม่เกิด เช่น หน่วยงานใหม่ รอคอยลูกค้า เลี่ยงการเจ็บไข้ได้ป่วยหนัก เตรียมรับอากาศเปลี่ยนแปลง ก็กำลังเกี่ยวข้องกับการวางแผนในอนาคต ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดได้ แต่สามารถเตรียมการและจัดการในสิ่งที่เกี่ยวข้องได้

แบบ ข การวางแผน พยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปัจจุบัน โดยเริ่มจากที่นี่เดี๋ยวนี้ ถ้าพยายามอย่างหนักที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเข้มงวดอาหารการกิน ละเลิกนิสัยไม่ดีสักอย่างหนึ่ง สามารถควบคุมเหตุการณ์และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในอนาคตได้โดยกระทำวันนี้

แบบ ค วางแผนทำตามผู้นำ พยายามไปถึงจุดหมายที่ต้องการ โดยเดินตามเส้นทางที่มีผู้เคยทำได้มาแล้ว เป็นการทำตามแผนตามผู้นำ

แบบ ง วางแผนเชิงวิเคราะห์ ศึกษาปัญหา ตรวจสอบทางเลือกเพื่อปฏิบัติแล้วเลือกทางที่คิดว่า จะแก้ไขได้อย่างมั่นใจที่สุด

โมเดลของการวางแผน

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2540 : 13-14) ได้แบ่งโมเดลของการวางแผนไว้ 2 แผน คือ

1. โมเดลแบบใน-ออกนอก

- 1.1 ตั้งบนฐานความเป็นตัวของตัวเอง
 - 1.2 ตัดทอนเหมาะแก่สิ่งที่คุณเองเป็นอยู่และคิดว่าจะสามารถไปถึงนั้นได้ในอนาคต
 - 1.3 สอนให้มุ่งเน้นสิ่งที่คุณเองเก่งและชอบทำ
 - 1.4 กระตุ้นให้ทำสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ใช่สุ่มเสี่ยงคลาทางรอบตัว
 - 1.5 ให้รู้ว่าตนจำเป็นต้องทำอะไรจึงถึงเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว
 - 1.6 ดำเนินการประเมินตัวเองบ่อย ๆ ทำให้กระบวนการนั้นเชื่อถือได้เพราะคุณสมบัติที่อธิบายความเป็นตัวของตัวเองหนักแน่นและยาวนานกว่าคุณสมบัติที่อธิบายโลกที่อยู่รอบตัว
2. โมเดลแบบ นอก-เข้าไป
 - 2.1 เน้นที่คุณรอบข้างก่อน ตัวเองมาลำดับสอง
 - 2.2 ใช้สิ่งที่คุณคิดว่า กำลังเกิดอะไรปัจจุบันหรืออนาคต
 - 2.3 เปรียบหาให้วิเคราะห์สถานการณ์ เงื่อนไขปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างต่อเนื่อง
 - 2.4 ใช้ข้อมูลข่าวสารที่คนอื่นสะสมแล้วนำมาให้ ทำให้เสียเวลา

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543 : 172) ได้ให้ความหมายว่า จากกระบวนการวางแผนและแนวทางการจัดทำแผนธุรกิจจะพบว่า ส่วนสำคัญของการวางแผนอีกประการหนึ่ง คือ กลยุทธ์ (Strategy) ซึ่งเป็นวิธีการ (How-to) ชักนำไปดำเนินไปบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategies planning) จึงเป็นกิจกรรมทางการวางแผนที่มีความจำเป็นเพื่อสร้างศักยภาพทางการบริหาร และเสริมพัฒนาแนวคิดหรือการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ

ธงชัย สันติวงษ์ (2537 : 55) ได้ให้ความหมายว่า เป็นงานของผู้บริหารระดับสูงเป็นการวางแผนเชิงรวม เป็นการวางแผนก้าวหน้าไปในอนาคตระยะยาว เป็นการวางแผนให้องค์การปรับตัวและเจริญเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง สามารถนำองค์การให้สำเร็จผลในทางการเป็นผู้นำ ชนะคู่แข่ง และเข้มแข็งด้วยกลยุทธ์การทำงานที่เหนือกว่า

พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการให้ความรู้กับผู้เรียน ซึ่งมีหลายลักษณะและยังเป็นสถานที่ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอีกหลายประการในแต่ละปีจะมีกิจกรรมที่เหมือนเดิมบ้างไม่เหมือนเดิมบ้าง แล้วแต่การวางแผนของสถานศึกษาว่าจะใช้แผนประเภทไหน ได้แก่ แผนระยะสั้น แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว สำหรับแผนกลยุทธ์ส่วนมากใช้ในภาคเอกชน ดังนั้น การวางแผนที่ใช้ภายในสถานศึกษาควรจะหมายถึง แผนที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม เช่น แผนการสอน แผนการใช้เงิน และแผนการระดมทรัพยากร เป็นต้น

3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

3.1 ความหมายของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 503) ได้ให้ความหมายของทรัพยากร ไว้ว่า ทรัพยากร หมายถึง เงินตรา สมบัติพิสดาน วัสดุมีรูปร่าง สิ่งที่มีค่าว่ามีคุณค่าอาจไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่น ปัญญาเป็นทรัพย์สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ และคำว่า ระดม (2546 : 689) หมายถึง รวมพร้อม ๆ กันอย่างรีบด่วน

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 29) ได้กำหนดขอบเขตของทรัพยากร เฉพาะในส่วนของงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ งบลงทุน ได้แก่ ที่ดิน อาคาร และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ รวมทั้งครุภัณฑ์พื้นฐานที่จำเป็น ผู้เป็นเจ้าของสถานศึกษาจะเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณส่วนนี้ไม่ว่าเจ้าของจะเป็นรัฐ เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสถาบันศาสนางบดำเนินการ ได้แก่ เงินเดือนครู และบุคลากรทางการศึกษา ค่าเล่าเรียน และค่าสาธารณูปโภค รัฐจะรับผิดชอบโดยคำนวณค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คนต่อปี ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะแตกต่างกันตามระดับ และประเภทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่านักเรียนสังกัดสถานศึกษาใด ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของรัฐ และงบค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งได้แก่ ค่าอาหาร เสื้อผ้า พาหนะมาเรียน เครื่องเขียน และอุปกรณ์ รัฐจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้ ส่วนนี้เฉพาะผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส

พินดา วีระชาติ (2542 : 35) ให้ความหมายว่า ทรัพยากรการบริหาร คือ 4 m's ได้แก่ คน (Men) วัสดุสิ่งของ (Material) เงิน (Money) และการจัดการ (Management)

บลาวน์ และคณะ (Brown and others. 1983 : 35) ให้ความหมายว่าทรัพยากร หมายถึง บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก

ศุภกร บุญราช (2544 : 10) ได้อธิบายความหมายคำว่า ระดมทรัพยากรไว้ว่า หมายถึง การรวบรวม การแสวงหาทรัพยากรในชุมชน มาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ สิ่งที่น่าสนใจในสถานศึกษาทั้งหมดในรูปแบบของ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรตามธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางการเงิน

दनัย เทียนพุด (2545 : 67) ให้ความหมายว่า ทรัพยากร (Resources) มี 2 อย่าง คือ ทรัพยากรแข็ง เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เงินทุน คอมพิวเตอร์ ทรัพยากรอ่อน เช่น พนักงาน ผู้บริหาร ประสบการณ์ การฝึกอบรมต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (2546 : 46) ได้นิยามทรัพยากรทางการศึกษาว่า ทรัพยากร คือ ทุกสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กร หรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศ

3.2 ความสำคัญของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 และมาตรา 289 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า รัฐ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และรัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ(กรมการพัฒนารัฐบาล 2547 : 322-381)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 10 และมาตรา 58 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า รัฐ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุน เพื่อการศึกษาทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และจากต่างประเทศมาใช้ ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6-27) และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39-47) ในการบริหารงานงบประมาณ ของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบ มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จาก ทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้าน งบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ เป็นไป ตามข้อตกลงให้บริการและเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีการดำเนินการดังนี้คือ การ จัดทรัพยากร การระดมทรัพยากร การหารายได้ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา และกองทุนสวัสดิการ เพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามีความสำคัญ คือ ภาครัฐต้องจัดสรร งบประมาณเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาให้ แต่ไม่อาจเพียงพอ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุน การเข้ามามีส่วนร่วมจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การจัดการศึกษาแบบ มีส่วนร่วมเป็นไปอย่างเสมอภาคอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

3.3 ความหมายของการลงทุนเพื่อการศึกษา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 985) ได้ให้ความหมายของการลงทุนไว้ว่า ลงทุน หมายถึง นำเงิน หรือทรัพย์สินเป็นทุนเพื่อประกอบธุรกิจ การศึกษานอกโรงเรียน (2539 : 11) ได้ให้ความหมายของการลงทุนไว้ในชุดวิชา ลงทุน ประเภทไหน ๆ ได้กำไรสูงสุด กลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 3 (สื่อเสริม) หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ว่าหมายถึง การนำเงินสดหรือทรัพย์สิน สินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่นำมาใช้จ่ายสนองความต้องการในปัจจุบัน แต่กลับนำไปใช้เพื่อผลิตสินค้าประเภททุน (โรงงาน เครื่องจักร ฯลฯ) เพื่อนำไปใช้ผลิตสินค้าบริโภคหรืออุปโภคอีกทอดหนึ่ง โดยมุ่งหวังการกระทำนั้น จะได้รับผลตอบแทนซึ่งสามารถเอามาใช้สนองความต้องการได้ในอนาคต และกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545 : 23) ได้กล่าวไว้อีกว่า ต้นทุนทางตรง (Direct cost) คือค่าใช้จ่ายที่มีผลต่อผู้เรียน โดยตรง เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค ในการจัดการเรียนการสอน และต้นทุนทางอ้อม (Indirect cost) ค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนสถานศึกษา เช่น ค่าใช้จ่ายในการบริหารหน่วยงาน ค่าเช่าบ้าน ค่าสาธารณูปโภคของสถานศึกษา และได้กำหนดว่า ต้นทุนผลผลิต ได้แก่ ประเภทของงบประมาณ ดังนี้คือ งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายเพื่อการลงทุน ในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง งบเงินอุดหนุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ค่าบำรุงแก่หน่วยงาน และงบดำเนินงาน หมายถึง รายจ่ายเพื่อการบริหารงานประจำที่กำหนดให้จ่ายลักษณะค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค

เสรี พงศ์พิศ (2546 : 44) ได้กล่าวว่า ทุนชุมชน หมายถึง ทุนที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้คือ ทุนทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า พืชพันธุ์ ทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางสังคม ได้แก่ ความเป็นญาติพี่น้องของสังคม และทุนโภคทรัพย์ ได้แก่ วัว ควาย ไร่นา ข้าวของ เงินทอง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (เอกสารเผยแพร่ : 6) ได้กล่าวว่า นอกเหนือจากทุนที่เป็นเงินยังมีทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสุขภาพ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การลงทุน หมายถึง การนำเงินหรือทรัพย์สินต่าง ๆ มาลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจให้ได้กำไรสูงสุด ส่วนการลงทุนเพื่อการศึกษา อาจสรุปได้ว่าเป็นการนำเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และทรัพย์สินอื่น ๆ นำมาลงทุนจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด

3.4 ความสำคัญของการลงทุนเพื่อการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ให้ใช้ต้นทุนทางสังคมและเครือข่ายในการจัดการศึกษา โดยได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาได้ให้มีการระดมสรรพกำลังจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน

สมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ให้จัดการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ร่วมกันจัดการศึกษา (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2544 : 18-22)

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539 : 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการลงทุน ไว้ในชุดวิชา ลงทุนประเภทไหน ๆ ได้กำไรสูงสุด กลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 3 (สื่อเสริม) หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา กล่าวคือ การลงทุนเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสังคมมีส่วนร่วม ประเทศชาติใดที่มีผู้ลงทุนมาก คนในประเทศก็จะมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศชาติมั่นคง เพราะการลงทุนก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และยังช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2547 : 67) ได้กำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ไว้ว่าให้ใช้ทุนทางสังคม สนับสนุนการจัด กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 138) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องไม่เป็นภาระของรัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่ควรกระจายภาระให้กับสังคมร่วมกันรับผิดชอบ โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุน

สรุปได้ว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาที่มีความสำคัญ คือความร่วมมือของชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ องค์กรท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์จากการศึกษา โดยการร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา ทั้งจากการใช้ทุนรัฐบาล และทุนในทางสังคม อันได้แก่ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านการศึกษา อย่างมีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติ

4. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการลงทุนเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 45-46) ได้กล่าวถึงแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/โครงการตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากงบประมาณการรายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้เป็นไปตามความเร่งด่วนระยะเวลา

2. สํารวจข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนทุกประเภท ตั้งกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนได้รับทุนการศึกษาโดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกพร้อมทั้งให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน
3. ศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กรและท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ
4. จัดทำแผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ
5. เสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการในรูปคณะกรรมการ
6. เก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษาและระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์และไม่กำหนดวัตถุประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 16) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

การจัดกิจกรรมของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นการใช้ต้นทุนจากสังคม 6 แหล่ง คือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญา และแหล่งการเรียนรู้ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางความรู้ และทุนรัฐบาล

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 114-116) ได้เสนอให้ใช้มาตรการแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การใช้มาตรการทางภาษี เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 1.1 การลดต้นทุน ด้วยการลดหย่อนยกเว้นภาษีโรงเรียน ที่ดินสำหรับสถานศึกษา เอกชน และวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการศึกษา
 - 1.2 การจัดเก็บภาษีมรดก มาใช้เพื่อการศึกษา
 - 1.3 การบริจาคเพื่อการศึกษา สามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ของผู้บริจาค
 - 1.4 ยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่บริจาคเพื่อการศึกษา
 - 1.5 การจัดเก็บภาษีมรดก ให้ยกเว้นภาษีมรดกที่บริจาคให้เพื่อการศึกษา
2. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย
3. การให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการทรัพย์สินของสถานศึกษา

4. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้วยการจัดทำแผนการศึกษาที่เหมาะสมของสถานศึกษา

5. การระดมทรัพยากร จากการออกพันธบัตรเพื่อการศึกษา การออกสลากกินแบ่งรัฐบาล และให้สถานศึกษามีเงินทุนระยะยาว โดยนำเงินงบประมาณเหลือจ่ายเข้าเป็นเงินทุนสะสมของสถานศึกษา ไม่ต้องส่งคืนกระทรวงการคลัง และการกำหนดค่าบริการสาธารณูปโภคในอัตราพิเศษ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 137-158) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การให้สิทธิพิเศษทางภาษีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการขอจัดตั้งสถานศึกษาและการให้เอกชนลงทุนทางการศึกษา ในสาขาวิชาที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศและสาขาวิชา ที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ให้บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่จัดการศึกษาเอง หรือร่วมกับสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาในระยะยาว เช่น บริษัทแมคโดนัลด์ มีการจัดการศึกษาเอง โดยจัดตั้งเป็น McDonald University โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงทุนการศึกษาเอง ผู้ที่จบ และมีคุณสมบัติเหมาะสมจะได้ทำงานในบริษัทที่จัดการศึกษานั้น การจัดการศึกษาเช่นนี้เป็นประโยชน์ทั้งผู้เรียน ที่จะได้รับการศึกษา และฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของผู้จ้างงาน ทำให้มีโอกาสได้ทำงานกับบริษัทเจ้าของสถานศึกษาและผู้จัดการศึกษาก็สามารถได้บุคลากรตรงกับความต้องการจัดการศึกษาระยะสั้น ระยะเวลา 2 เดือน – 1 ปี เมื่อผู้เรียนเรียนจบ จะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าทำงานในบริษัทผู้จัดการศึกษาการจัดการศึกษาสลับกันระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้ผลิตสถาบันการศึกษาให้ความรู้พื้นฐาน ความรู้เบื้องต้น จากนั้นส่งให้บริษัทผู้ผลิต เป็นผู้จัดการศึกษาในวิชาเฉพาะ ที่เกี่ยวกับบริษัทนั้น ๆ และการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษากับภาคการผลิต โดยเปิดสาขาวิชาของบริษัทเอกชนในสถานศึกษาให้อาจารย์ในสถานศึกษาสอนวิชาความรู้พื้นฐาน วิชาสากล และให้บุคลากรของบริษัทผู้ผลิตสอนในวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะโดยตรง ให้บริษัทธุรกิจ เป็นผู้ลงทุนเพื่อให้ได้เด็กเก่งเข้าทำงานในบริษัท ให้บริษัทเอกชนให้ทุนการศึกษากับเด็กเรียนเก่งในสาขาวิชาที่บริษัทที่ต้องการ โดยมีเงื่อนไขผูกมัดเมื่อเรียนจบต้องเข้าทำงานกับบริษัทที่ให้ทุนการศึกษา ให้องค์กรภาคประชาชน องค์กรภาคเอกชน สถาบันทางศาสนา ชุมชนต่าง ๆ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา สำหรับกลุ่มคนที่เฉพาะเจาะจง เช่น กองทุนเพื่อการศึกษาของคนพิการ ทางตา กองทุนเพื่อการศึกษาของคนพิการทางหู กองทุนเพื่อการศึกษาอัจฉริยะ เป็นต้น

2. การจัดตั้งกองทุนเวลาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนสามารถอุทิศเวลา เข้ามาช่วยกิจกรรมทางการศึกษา การพัฒนาความรู้ คู่ความบันเทิงกำหนดนโยบายของชาติ ให้ละครทีวีทุกเรื่อง ต้องมีส่วนส่วนของความรู้ ที่ประยุกต์ ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และการสร้างเครือข่าย

ปัญหาวิถีนอกระบบ วิธีการสร้างเครือข่าย คือให้มหาวิทยาลัยเข้ามามีบทบาทสร้างองค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนให้พ่อแม่สอนลูกและให้มีความร่วมมือในการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่น ๆ ให้มีข้อมูลเหมาะสมกับนักเรียน

พนิดา วีระชาติ (2542 : 41-42) กล่าวว่า ควรให้มีแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. บุคคล เข้ามาช่วยเป็นวิทยากรช่วยสอน เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ที่มีความสำเร็จด้านอาชีพ คุณธรรม เกียรติยศ การทำคุณประโยชน์แก่ชุมชนหรือสาธารณชนเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมสถานศึกษา

2. วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ของชุมชน สถาบัน องค์กร หน่วยงาน และสถานที่พักผ่อน ที่ตั้งอยู่ในชุมชน

3. โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างต่างๆให้ผู้เรียน เรียนรู้ประวัติ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมอนุรักษ์

4. สถานที่พักผ่อน

อารักษ์ อินทร์พุง (2546 : 34-41) ได้กล่าวแนวทางระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการศึกษาควรมีแนวทาง ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน

2. ควรส่งเสริมให้มีการระดมค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาผ่านสื่อในระดับชุมชนมากขึ้น

3. จัดให้มีการทำแผนที่ความจำเป็นทางการศึกษา เพื่อประโยชน์การจัดระบบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน

4. มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในการวิจัยและพัฒนามากขึ้น

5. ปรับปรุงและเพิ่มบทบาทของวัด และสถาบันสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษา

6. พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในรูปแบบเงินสมทบ ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดเก็บรายได้เพื่อใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

7. นำส่วนแบ่งจากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลในแต่ละจังหวัดเข้าเป็นกองทุนจังหวัดเพื่อการศึกษาให้หมด และนำรายได้จากการจัดงานภายในจังหวัดทุกชนิดที่มีรายได้เพื่อเข้าสมทบกองทุน

8. ให้เงินอุดหนุนหรือเงินสมทบแก่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายของชุมชนหรือโครงการร่วมของชุมชนและสถาบันต่างๆที่พัฒนาต้นแบบของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในความหมายที่กว้าง
9. ส่งเสริมให้หอการค้าจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดมีบทบาทในการระดมทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสภาตำบล
10. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โรงเรียน และครู
11. จัดงานบันเทิงในท้องถิ่น แล้วมีการขอรับบริจาคต่อหน้าสาธารณชน โดยใช้วิธีการลงโทษทางสังคมต่อผู้ไม่มาร่วมงานบริจาค มีการเรียกค่าปรับแก่ผู้ไม่มาร่วมงาน
12. จัดงานประมุขของที่ได้รับบริจาค พร้อมทั้งบริการอาหาร และเครื่องดื่ม
13. ชักจูงให้บริจาคเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความเชื่อถือ เช่น ตั้งชื่ออาคารตามชื่อผู้บริจาค
14. ให้การส่งเสริมวัฒนธรรม การแสดงประกอบงานบันเทิง และขอบริจาค
15. ที่ประชุมหมู่บ้าน กำหนดให้บุคคลบริจาคต่ำสุดหรือสูงสุด ตามมติของที่ประชุมหมู่บ้านร่วมกันกำหนด
16. บังคับเรียกเก็บเงินจากทุกครอบครัวเป็นจำนวนเท่าๆกัน (ถ้าจนจริง ๆ จะอนุญาตให้ใช้แรงงานเป็นการทดแทน)
17. การบริจาคเงินเป็นรายเดือน หรือบริจาคอาหาร และเครื่องอุปโภค บริโภคอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง
18. เก็บค่าเล่าเรียนเพิ่ม และการเรียกเก็บภาษี
19. การเรียกเก็บค่าบริการด้านสังคมจากผู้ใช้บริการ และเก็บเงินค่าเช่าทรัพย์สิน
20. หักเงินรายเดือนเพื่อเข้ากองทุนปันผลกลาง
21. เก็บเงินจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เงินก็รับชำระค่าใช้จ่ายบางส่วนในรูปของอาหาร ที่พัก หรือแรงงานในพื้นที่ทำการเกษตรของตนแทน
22. องค์กรทางศาสนา เรียกรายเงินระหว่างทำพิธีในโบสถ์ วัด สุเหร่า
23. องค์กรทางศาสนา ที่มีโรงเรียนในอุปถัมภ์มากกว่า 1 แห่ง ใช้วิธีนำเงินส่วนเกินของโรงเรียนบางแห่งไปชดเชยให้กับโรงเรียนอื่นๆที่มีงบประมาณไม่เพียงพอได้
24. ครูและพนักงานอื่น ๆ ในโรงเรียนขององค์กรศาสนามักจะทำงานโดยรับค่าตอบแทนต่ำกว่าอัตราตลาด เป็นการชดเชยแบบแฝง
25. โรงเรียนดำเนินการบริหารสหกรณ์พืชเศรษฐกิจเรียกเก็บจากค่าธรรมเนียมจากผลผลิตที่ขายได้

แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ มีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ทรัพยากรมาสนับสนุนและลงทุนในการจัดการศึกษา ทั้งที่เป็นตัวเงิน บุคลากร เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นและการบริหารจัดการให้ได้ผลคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลมากกว่าเดิมที่เป็นอยู่

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 32-34) นอกจากการบริหารและการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้แล้ว รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น เพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย

สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลจึงหมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในขอบวัตถุประสงค์มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

จากข้อมูลดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดขึ้นไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยจัดก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในงานวิจัยนี้คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ที่เป็นของรัฐ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการปฏิรูปการศึกษา และได้ประกาศเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็น 2 เขต ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามนโยบายของรัฐบาล มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชากรในวัยเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐาน มีคุณธรรมนำความรู้ รักและภาคภูมิใจในความเป็นอยุธยา/จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและพิการ/จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้และภาคภูมิใจในความเป็นอยุธยา/พัฒนาระบบ บริหารจัดการทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ/ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา/ประชากรวัยเรียนได้รับบริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคทั่วถึง มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความรักและความภูมิใจในความเป็นอยุธยา (<http://ayutthaya1.net2vision.htm>)

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการบริหารจัดการ ดำเนินการแจกหนังสือเรียนทุกวิชาให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น ทุกโรงเรียน ตามสัดส่วนร้อยละ 30/จัดสรรงบประมาณห้องสมุดโรงเรียนและเพิ่มเติมให้ตามจำนวนนักเรียน/จัดสรรงบประมาณค่าซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบที่ชำรุดทรุดโทรม จำนวน 25 โรงเรียน/จัดสรรค่าพาหนะสำหรับ นักเรียนกรณีรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 19 โรงเรียน/จัดคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียนที่ขาดแคลน ปี งบประมาณ 2547 จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 เครื่อง/จัด Mobile Unit จำนวน 3 รูปแบบ พร้อมคอมพิวเตอร์ 41 ชุด และครูอัตราจ้าง/จัดสรรค่าพาหนะให้ครูผู้สอนประจำการที่หมุนเวียนไปช่วยโรงเรียนที่ขาดแคลนครู/จัดงบประมาณสำหรับการพัฒนาผู้บริหารและครูโรงเรียนขนาดเล็ก/จัดสรรงบประมาณในการนิเทศติดตามโรงเรียนขนาดเล็กให้กับผู้เกี่ยวข้อง/จัดสรรงบประมาณ ในการซื้อสื่ออุปกรณ์สำหรับการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ให้ 23 โรงเรียน/จัดให้มีโรงเรียนสาขา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน/จัดสรรทุนให้นักเรียนเรียนดีแต่ยากจน/คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กของแต่ละอำเภอ เป็นตัวแทนของเขต จำนวน 2 โรงเรียน เพื่อขอรับ งบประมาณในการพัฒนา

ด้านงานวิชาการ ดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้โรงเรียนละ 2 คน/จัดทำบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ชั้น ป.2 และ ป.6 ให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก 29 โรงเรียน เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น/จัดการอบรมครูผู้สอนในการใช้คอมพิวเตอร์ (ICT)/บริการสื่อคอมพิวเตอร์ ได้แก่ ซีดีรอม หนังสือ

และโปรแกรมสำเร็จรูป (CAD)/จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการประกันคุณภาพภายใน เพื่อรองรับการประเมินภายนอก สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 7 อำเภอ

ด้านบุคลากรดำเนินการนิเทศติดตามการบริหารและการจัดการจัดการเรียนการสอน โดยศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบ โรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละอำเภอ/ตรวจสอบการดำเนินงานการเงินและพัสดุ โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน เพื่อช่วยเหลือในการทำบัญชี และการเงินต่างๆ/ตรวจโรงเรียน โดยผู้ตรวจราชการ เพื่อให้ขวัญและกำลังใจ และระบบการบริหารของโรงเรียน/จัดสรรอัตราค่าจ้าง สำหรับที่มีครูต่ำกว่าเกณฑ์ (<http://www.ayutthaya2.go.th/ay2/page8.htm>)

จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง หน่วยปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ มีฐานะเป็นหน่วยราชการส่วนกลาง ที่มีการบริหารจัดการศึกษาในท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพิจารณาการตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสานส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษา ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังไม่พบว่า มีนักวิชาการหรือนักศึกษาท่านใดได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กโดยตรง แต่มีบางส่วนที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

7.1 งานวิจัยในประเทศ

อภิสิทธิ์ รุจจนเวท (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการศึกษาทางไกลพบว่าแนวทางการระดมทรัพยากรของชุมชนเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ในชุมชน

บรม เวชส์สัถ์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11 พบว่า การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษามุ่งเน้นให้มีการวางแผนดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน โดยจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี ให้มีการหารายได้โดยการจัดผ้าป่าการศึกษาและการรับบริจาค

วินัย อยู่เจริญ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการใช้ทรัพยากรในชุมชน ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการบริหารงานวิชาการ 4 ประเภท คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคม มีลักษณะการใช้คือ ขอคำปรึกษาหรือ

ข้อเสนอแนะการมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้า ให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมและการศึกษานอกสถานที่ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพยากร คือระยะทางอยู่ไกลทรัพยากรมีน้อยและขาด การอนุรักษ์ สำหรับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการคือ ขาดงบประมาณ ขาดความปลอดภัย และขาดข้อมูลแหล่งทรัพยากรในชุมชน

สำเนียง กันทะวงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) การนำเสนอรูปแบบการนำทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา มีความคิดเห็นว่ารูปแบบในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 เขต 1 และ เขต 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีความเป็นไปได้มาก
3. รูปแบบการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ จุดมุ่งหมาย หลักการ แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

สุนทร เกสรทอง (2544 : 21) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการคำนวณต้นทุนผลผลิตของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยเขียนไว้ว่า ทรัพยากรคือ ปัจจัยการผลิตที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดผลได้จากการประกอบกิจกรรม ทรัพยากรจะอยู่ในรูปของเงิน ที่ดิน แรงงาน เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

สุกร บุญราช (2544 : บทคัดย่อ) การปฏิบัติ และคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพรวมโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่วนเรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ปัญหาของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง เรื่องที่มีปัญหาสามอันดับแรก คือ ปัญหาจากทรัพยากรด้านการเงิน ปัญหาจากทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัญหาจากทรัพยากรส่วนบุคคล โดยเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการเป็นปัญหาอยู่ในอันดับสุดท้าย ส่วนความคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า มาตรการในการระดมทรัพยากร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยกับ

มาตรการในการระดมทรัพยากร และคาดหวังว่าสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่บังเกิดผลได้ ผลที่จะเกิดขึ้นใช้มาตรการในการระดมทรัพยากรคือบุคคล ชุมชน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น งบประมาณด้านการศึกษาจะมีมากขึ้น คุณภาพการศึกษาของประเทศจะดีขึ้น มาตรการอื่นๆ ที่ควรจะนำมาใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้แก่ควรมีค่าตอบแทนการยกเว้นหรือลดหย่อนเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล การศึกษานูตร การกู้เงินจากสถาบันทางการเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การยกย่องเชิดชูต่อสาธารณชน เป็นต้น ได้นำเสนอแนะผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรจัดทำแผนแม่บทที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ
2. ควรเร่งรัด กำกับ ติดตามให้หน่วยงานในสังกัดได้นำแผนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
3. ควรมีแผนการประชุมสัมมนา สำหรับผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

1. ควรมีแผนระดมทรัพยากรที่สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัดและแผนที่มีในแต่ละท้องถิ่น
2. มีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการระดมทรัพยากรและปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างจริงจัง
3. สร้างความเข้าใจจิตสำนึกให้บุคคลต้นสังกัดว่าแม้ว่าองค์กรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร การปฏิบัติเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรยังต้องปฏิบัติไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยไม่หยุดชะงักเป็นอันขาด

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร ให้คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ได้รับรู้และเข้าใจแนวนโยบายให้ตรงกัน
2. โรงเรียนต้องดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาอย่างจริงจัง โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ จัดทำแผนดำเนินการ และกำกับติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค รูปแบบ และแนวทางเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

4. พัฒนาระบบการจัดเก็บ การรวบรวมข้อมูล ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย ถูกต้องตรงกับความต้องการใช้ของโรงเรียน

5. สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโอกาสต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเป็นองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การระดมทรัพยากรของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

6. การสร้างจิตสำนึกครู อาจารย์ ในโรงเรียนในเรื่องของความมุ่งมั่น ความจริงจัง ในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาที่มีในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

7. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาที่โรงเรียนได้ดำเนินการแล้ว ผลที่เกิดขึ้น สิ่งที่โรงเรียนกำลังจะดำเนินการให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

พรเพ็ญ ยศเรืองและคณะ (2545 : 6) ได้ศึกษาเรื่องความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินงานตามปัจจัยหลักเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง มวลทรัพยากรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การเงินของโรงเรียน ระบบข้อมูลเครือข่ายการเรียนรู้

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ซาง (Tsang, 2001 : Abstract) ศึกษาการจัดสรรเงินงบประมาณด้านการศึกษาในประเทศจีน โดยมุ่งเน้นศึกษาการระดมทรัพยากร ความเสมอภาคและประสิทธิภาพทางการศึกษา พบว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาหลายโครงการ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการลงทุนการศึกษา ด้านความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องขจัดปัญหาทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน

เอ็ดเวลล์ และเฮเลน (Edward & Helen, 2004 : Abstract) ศึกษาการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นที่ค่าธรรมเนียมด้านการศึกษาและผลกระทบด้านการให้ทุนการศึกษา พบว่า การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่มีผลกระทบต่อครอบครัวชั้นกลาง แต่กระทบต่อเด็กด้อยโอกาส ทำให้คุณภาพการศึกษาไม่พัฒนาเท่าที่ควร

อดิไลน์ และทิม (Adeline & Tim. 2004 : Abstract) ศึกษาการประเมินค่าด้านการระดม
ชุมชนโครงการ SAGE เพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กผู้หญิงที่ได้รับทุนการศึกษา พบว่าการจัดให้มี
ทุนทางการศึกษาของโครงการทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทำให้เด็กผู้หญิงและเด็ก
ผู้ชายมาโรงเรียนมากขึ้นและชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น

มิซูกิโกะ (Mizuko. 2004 : Abstract) ศึกษาการระดมและรวบรวมความสนุกสนาน
ความบันเทิงลงในผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์สำหรับเด็ก พบว่า ความสนุกสนาน ความบันเทิงเป็นโครงสร้าง
สำคัญต่อการศึกษาทำให้เด็กมีความเข้าใจเนื้อหา และถือได้ว่าเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ
เป็นอย่างยิ่ง

เฟเดอริก (Fredrick. 2005 : Abstract) ศึกษาการจัดระบบทรัพยากรบุคคลภายใน บริษัท
เบเยอร์ โพลีเมอร์ แอนด์ เคมีคอล จำกัด พบว่าทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อการดำเนินการธุรกิจ
เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบุคลากรต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ จึงจะทำให้ธุรกิจของบริษัทประสบความสำเร็จ
แต่ในกำหนดคุณสมบัติในการสรรหาให้ได้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาทำงานเป็นเรื่องที่ทำได้
ยาก

แคทเธอรีน และแอนเจลา (Katherine and Angela. 2006 : Abstract) ศึกษาอุปสรรคของ
นักศึกษาในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไปในวิทยาลัย พบว่า การตัดเงินงบประมาณและทุนการศึกษา
ของรัฐบาลมีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป

ฮาร์บิสัน (Harbison. 1998 : 674) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้อำนวยการโรงเรียนและ
อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนในมลรัฐเนบราสก้า ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้อำนวยการโรงเรียน
และอาจารย์ใหญ่มีความต้องการใช้เวลาการบริหารด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรการ
เป็นผู้นำในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการ โรงเรียนการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
การกำหนดนโยบาย และการนิเทศนักศึกษาและนักเรียนเพื่อเป็นการลดต้นทุนของการจัดการศึกษา
ในมลรัฐเนบราสก้า

ชอด (Chod. 2005 : Abstract) ศึกษาแนวทางแก้ไขอุปสรรคในการลงทุนด้านทรัพยากร
พบว่า การใช้ข้อมูลเป็นหลักสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการลงทุนด้านทรัพยากรเป็น
แนวทางแก้ไขปัญหาได้

เอสเตอบาน (Esteban. 2005 : Abstract) ศึกษาการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้ช่วยเหลือ
ทางการศึกษามีผลต่อการสนับสนุนโรงเรียนหรือไม่ พบว่า การได้รับการลดหย่อนภาษี เป็นแรงจูงใจ
ให้ร้านค้า บริษัท และธุรกิจภาคอุตสาหกรรมให้การสนับสนุนการเงินแก่โรงเรียน

8. สรุปแนวคิดแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ขนาดเล็ก

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางการระดม ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลออกมา เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามสภาพและเหมาะสมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กได้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเป้าประสงค์ ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนของ สถานศึกษา
 - 1.2 ศึกษาสภาพบริบททั่วไปของสถานศึกษา
 - 1.3 ศึกษาสภาพปัญหาในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.4 ศึกษาความต้องการในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.5 ศึกษาการกำหนดระยะเวลาในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.6 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการวางแผนการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. การค้นหาโอกาส และพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรค ดังนี้
 - 2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทรัพยากรมาแจ้งผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ
 - 2.2 นำข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็นมาแจ้งในที่ประชุม
 - 2.3 มอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษา
 - 2.4 กรรมการที่ได้รับมอบหมายนำข้อมูลแต่ละด้านมาแจ้งในที่ประชุม
 - 2.5 การนำข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็นในแต่ละด้านมาสรุปในที่ประชุม
 - 2.6 การนำเสนอข้อมูลในแต่ละด้านมาแยกข้อดีและข้อเสีย
 - 2.7 การนำข้อดีและข้อเสียมาขอความคิดเห็นเพื่อสรุปอีกครั้ง
3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้
 - 3.1 คัดเลือกความจำเป็นต้องการใช้ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาเช่น เงิน คอมพิวเตอร์ สื่อสิ่งพิมพ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ
 - 3.2 นำข้อมูลหลาย ๆ ด้านมาเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง
 - 3.3 นำข้อมูลมาพิจารณาจัดหาทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 3.4 จัดทำบัญชีแยกข้อมูลในแต่ละด้าน

3.5 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นก่อน-หลัง ในการระดมทรัพยากรและการลงทุน
เพื่อการศึกษา

3.6 นำข้อดีทั้งหมดมาวางแผน

3.7 จัดคนให้เหมาะสมกับแผนการทำงาน

3.8 นำข้อดีทั้งหมดมาสร้างเป็นแนวทางการทำงาน

3.9 ทำหนังสือขอความร่วมมือกับผู้ปกครองและญาติพี่น้องนักเรียน

4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุด ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบทางเลือกที่มีความเป็นไปได้

4.2 เลือกข้อมูลที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาใช้

4.3 จัดกรอบแนวทางตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น

4.4 กำหนดงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องการจำเป็น

4.5 จัดทำบัญชีงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องการ จำเป็น

4.6 กำหนดระยะเวลาและบุคคลที่รับผิดชอบ

4.7 นำข้อมูลจากการสรุปเพื่อขอความเห็นชอบในที่ประชุม และเลือกแนวทาง

ที่ต้องการ

4.8 ทุกคนในที่ประชุมให้ความเห็นชอบ และนำแนวทางไปใช้

5. การตรวจสอบและประเมินผลงาน ดังนี้

5.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการทำแบบประเมินผล

5.2 กำหนดให้มีผู้แจกแบบสอบถามและการติดตามประเมินผล

5.3 ประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาครูและคณะกรรมการ

สถานศึกษา

5.4 นำแบบประเมินผลมารวบรวมกันสรุปผลและจัดทำเป็นรายงาน

5.5 นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในภาคเรียนต่อไป

5.6 รายงานผลการปฏิบัติการการพัฒนาแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา